

«Дух, що тіло рве до бою» (ВЖ, 10. 09. 2014, с. 3). Слова Івана Яковича безумовно актуальні в сучасному політикумі, проте функціонування їх в аналізованому публіцистичному контексті сприяє ословленню готовності Ляшка до активних дій з реформування суспільного ладу. Повтор конструкції *став для нас (є для нас)* засвідчує провідну роль поглядів Каменяря як для розробки стратегії і тактики діяльності радикалів, так і для формування життєвих орієнтирів свідомого громадянина своєї держави. Саме тому займенник *нас* вважаємо засобом ідентифікації рис радикала у свідомості кожного патріота (а якщо у нас спільні погляди – патріоти підтримають проукраїнську політичну силу, що має історичне коріння, визнаних авторитетів та людей, що готові працювати на благо народу).

Помітне стилістичне навантаження виконує мовноетикетна формула звертання, що функціонувала в часи запорізького козацтва, трапляється у Шевченковій творчості – називати лідера батьком (*тоді Батькові Франкові не буде за нас соромно!* (ВЖ, 10. 09. 2014, с. 3). В такий спосіб Ляшко називає себе сином і послідовником Великого Каменяря. Апелювання ж до моральних категорій (сором) ословлює правдивість та моральність діяльності очільника сучасних радикалів. Наші спостереження підтверджує індивідуально-авторська орфографія – слово Батькові написано з великої літери, щоб підкреслити авторитетність Франка у справі відродження Української держави.

Отже, у процесі аналізу доробку журналістів тернопільського видання «Вільне життя» ми з'ясували, що стилізація як форма цитування активно побутує у публіцистичних текстах. Нами зафіксовано історичну, етнографічну, народнорозмовну, та офіційно-ділову стилізацію. Кожна з них допомагає авторові статті реалізувати ту чи іншу комунікативну мету. Серед функцій стилізації можемо назвати передусім концентрацію уваги читача на об'єкті мовлення, формуванні ставлення читачів до особи, про яку йдеться у статті. Перспективою нашого дослідження стане вивчення інших видів цитат, що функціонують у періодичному виданні «Вільне життя».

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Вільне життя» – номери газети за 2014 – 2015 рр.
2. Головна газета Тернопілля. «Вільне життя» – 70 / ред.-упоряд: Ліля Костишин, Михайло Кониськів, – Тернопіль, 2009. – 352с.
3. Задорожна О. М. Біблійна цитата у поетичній творчості Тараса Шевченка / О. М. Задорожна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 8: Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) : збірник наукових праць. Вип. 5. До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка та 25-річчя кафедри стилістики української мови – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – С. 91 – 97.
4. Мацько Л. І. Стилістика української мови : [підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
5. «Про себе, про друзів, про час. «Вільне життя» – 60 років» / автор – упорядник.: Любов Левицька. – Тернопіль: «Вільне життя» 1999. – 218с.
6. Словник української мови / І. К. Білодід (гол. ред) та ін. – Т. 1 – 11. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.
7. Сюта Г. М. Функції цитати в поетичному тексті: теоретичні та практичні аспекти (I) / Г.М Сюта // Українська мова. – 2014. – №3. – С. 21-30.

Мазур Л.

Науковий керівник – доц. Задорожна О.М.

БІБЛІЙНА ЦИТАТА В ПОЕТИЧНІЙ МОВІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Мовотворчість Павла Тичини рясніє інтелектуальністю та багатством виражальних засобів. Такого ефекту автор досягає передусім завдяки цитатності. Майстерність автора полягає в умілому використанні фразем, образних конструкцій, цитат, символів української та світової культур. Водночас фіксуємо і стилізацію під сакральні тексти. Проте конфесійні тексти в радянські часи були заборонені атеїстичною ідеологією. Тому автор використовує цілу низку мовних засобів, з допомогою яких приховує релігійний зміст. Лінгвостилістичні особливості художніх творів на біблійну тематику неодноразово ставали предметом вивчення українських науковців [2; 5 та ін.], проте скрупульозне дослідження процесу розуміння й інтерпретації авторським генієм тексту

Святого Письма на матеріалі конкретного твору на тлі сучасних подій особливо актуальні. Метою нашої статті є аналіз специфіки функціонування біблійних цитат у поетичній мові Павла Тичини. Реалізація окресленої мети передбачає виконання низки завдань: виокремити з поетичного масиву Павла Тичини твори, у яких наявні біблійні цитати; простежити семантику сакральних текстових фрагментів, запропонувати коректну інтерпретацію відомих віршів, котрі хибно трактувала радянська ідеологія. Джерельною базою розвідки став сакральний текст Святого Письма та збірка поезій Павла Тичини «Золотий гомін».

Так, біблійний фрагмент «*Я є Альфа і Омега, початок і кінець*», – *говорить Господь* є основою вірша «Я утверждаюсь», стилізованого під біблійну історію хресного шляху Божого Сина. Падіння і піднесення, страждання заради спасіння інших, животворчі рани та перемога над смертю – ключові семантичні блоки поезії. Виразну стилістичну роль має триразовий повтор текстового фрагмента *Я есть народ, якого Правди сила ніким звоєвана ще не була. Яка біда мене, яка чума косила! – а сила знову розвіла* (ПТ-ЗГ, с. 255-256). Маскування сакрального змісту відбувається з допомогою апелювання до історичних фактів: одним із атрибутів влади російського монарха був перстень із вигравіруваними словами «Аз есмь в чину учимых и учащих ия требую» (Я вчуся і вчителів собі потребую). Оскільки найкращим учителем є досвід, то семантика падіння і підняття у поезії Тичини набуває нової соціальної інтерпретації. Для коректного тлумачення істинного змісту вірша зауважимо, що твір було написано 16 вересня 1943 року, коли автор перебував у Кремлівській лікарні. У цей час на території України точилися жорстокі бої, фактично вирішувалася доля нашої землі. Тому логічно, що глибоко віруюча людина (яким був Павло Тичина, і це засвідчують його ранні твори) в критичні моменти звертається до Бога за допомогою, розрадою та вітхою.

Репрезентантами сакрального змісту є властиві конфесійному стилю старослов'янізми *єсть, утверждаюсь*, а також християнські слова-символи *рани (нехай ще в ранах я – я не стидаюсь, із ран – нове життя заколоситься), кайдани (щоб жить – я всі кайдани розірву)*, а також імпліцитна характеристика діянь Христа – *сіяю, крильми розгортаюсь* (зображення Спасителя на традиційних іконах Воскресіння), *тобі кладу я дошку гробову* (перемога над смертю), *я життям багатим розсвітаюсь* (перемога добра над злом, світла над темрявою).

Криваві дні революційного геноциду Павло Тичина художньо відтворив у поетичному циклі «Скорбна мати» (1918). Поет звертається до тієї постаті, котра для всіх людей втілює доброту і захист. Божу матір приходять в Україну не з ясною посмішкою, а із скорбно стиснутими устами, такою, якою вона була тоді, як розпинали її Сина. В образі Скорбної Матері Тичина традиційно для української літератури (такий художній прийом наявний у словосвіті Тараса Шевченка, Миколи Вороного та інших поетів) показує нам 3 постаті: покійну поетову матір, якій присвячено твір, Божу Мати та матір-Україну. Загалом твір стилізовано під біблійну історію, коли Марія тужить за розп'ятим Сином.

Мати Ісуса ходить по полях де багато трупів і відчуває, що *Біль серце опромінив Блискучими ножами!* (ПТ-ЗГ, с. 51). За Біблією, Симеон-старець під час євангельської події Стрітіння напроорокував Марії, що її серце буде прошите ножем болю. Це було передбачення її трагедії – страшної смерті Сина, руки і ноги якого пробили залізом. Основну ідею поезії репрезентує релігійна мовно-етикетна формула, узятя з біблійної оповіді про воскресіння Ісуса: *Христос воскрес, Маріє!* Такий художній засіб ословлює віру в перемогу добра над злом, в подолання злісного ворога, в торжество Божої сили.

Неоднозначний зміст має і стилізована розповідь про розп'яття Сина Божого: *Ідіте на Вкраїну, Заходьте в кожную хату – Ачей вам там покажуть Хоч тинь Його розп'яту* (ПТ-ЗГ, с. 52). В такий спосіб автор ословлює і глибоку релігійність, властиву українцям початку ХХ століття (на Україні в цей час в кожному домі була християнська атрибутика – ікони, хрест із розп'яттям), і всеохопність війни – ця трагедія спричинила страждання кожній родині. Доказом цієї думки є контекст, де одвічні біблійні символи (*Божу матір, Христос, хрест як символ страждання*) сплітаються із жахливими реаліями революційної доби: *Поглянула – скрізь тихо, Чийсь труп в житах чорніє...* (ПТ-ЗГ, с. 52).

У процесі опису сучасної поетові реальності автор ототожнює її із Євангельським періодом. Так, Павло Тичина зображує скорботу всього українського народу, показує зневіру населення щодо піднесення рідного краю: *Христос воскрес? - не чула, Не відаю, не знаю. Не*

будь ніколи раю У цім кривавім краю (ПТ-3Г, с. 52). Поезія складається з чотирьох віршів, кожний з яких починається повтором текстового фрагмента *Проходила по полю...* Трагічні символи передають агонію національного світу: блискучі ножі в серці Божої матері, розп'ята тінь її сина, її плач "сльозами" над даремною жертвою Христа. Немає спасителя в Україні. Божа матір знає, що чекає цей край у майбутньому. Пророчі слова «Скорбної матері» відгукнулись у майбутньому голодомором 1933, окупацією 1941-1944 рр., голодом 1946-1947 рр., Чорнобильською аварією 1986 р.

Отже, біблійна цитата в поетичній творчості Павла Тичини передусім засвідчує глибоку релігійність автора, його здатність звертатися до Бога, пам'ятати про нього навіть в період атеїстичної пропаганди. Водночас сакральне слово в досліджуваному поетичному дискурсі має виразну змістотворчу функцію. Зауважимо, що побутує воно найчастіше в громадянській ліриці. На нашу думку, це своєрідне прохання Господа про допомогу, про спасіння свого народу, а також звернення до українців із закликом мужньо витримувати усі соціальні негаразди, адже за страждання Бог дає достойну нагороду. Перспективою наших наукових розвідок стане аналіз біблійних цитат в інтимній ліриці Павла Тичини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранник Д. Х. Цитата // Українська мова : Енциклопедія [вид. 3-є, зі змінами і доповненнями] / Д. Х. Баранник. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – С. 816;
2. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд Монографія / С. Я. Єрмоленко. – К. : НДІУ, 2007. – 444 с.
3. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / Переклад о. Івана Хоменка. – К. : Українське Біблійне Товариство, 1992. – 352 с.
4. Словник української мови / [гол. ред І. К. Білодід]. – Т. 1 – 11. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.
5. Сулима В. Біблія і українська література : Навчальний посібник / В. Сулима. – К. : Освіта, 1998 – 399 с.
6. Тичина П. Золотий гомін / П. Тичина. – К. : Криниця, 2008 – 608с.

Балицька Л.

Науковий керівник – доц. Заборна М. С.

СОЦІОПРАГМАТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ВІТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Вітання – важливий інструмент соціалізації та елемент етикету. Воно є компонентом комунікації й реалізується у висловленнях, що виступають цілеспрямованими мовленнєвими діями. Тому є підстави для кваліфікації вітання як мовленнєвого акту та його розгляду в контексті прагмалінгвістики.

У цій площині вітання визначається як декларативний мовленнєвий акт, що реалізується з метою встановлення контакту між учасниками спілкування й виражається спеціалізованими та стандартизованими мовними формулами. Наприклад: *Доброго дня! Добрий вечір! Привіт!*

Успішність реалізації мовленнєвого акту значно залежить від комунікативних ситуацій, де він актуалізується. Вагомим чинником мовленнєвої ситуації виступає атмосфера спілкування, яку Бацевич Ф. С. визначає як «лінгво-психо-соціокогнітивні стосунки учасників комунікативного акту» [1, с. 237].

Атмосфера спілкування вивчається соціолінгвістикою – наукою, що вивчає проблеми, пов'язані із соціальною природою мови. В цій площині виділяються такі суспільні чинники атмосфери спілкування:

а) обставини, в яких відбувається спілкування (місце, час, події, тривалість спілкування, кількість учасників);

б) стани, в яких перебувають учасники спілкування (емоційний, психологічний, фізичний; типи характерів тих, хто спілкується);

в) міжособистісні стосунки учасників спілкування (міра знайомства, психологічна сумісність чи несумісність, наявність чи відсутність спільних інтересів і т. д.);

г) соціальний, культурний, освітній, інші статуси комунікантів, їх вікові відмінності та життєвий досвід;

г) гендерний аспект, який пов'язаний із соціокультурними ролями чоловіка і жінки як особистостей.